

Sürəyya Nəsin söz dünyası

Azərbaycan ədəbiyyatında yaradıcı qadın obrazı XII əsrdə yaşamış Məhsəti Gəncəvi ilə başlayır desəm yalan olmaz. M.Gəncəvi dövründə Şamaxı, Beyləqan, Gəncə, Ərdəbil və Təbriz kimi ticarət və sənətkarlıq mərkəzləri olan , şəhərlər mövcud idi. İnkişafın bu pilləsində Şamaxıda Ə. Xəqani, Gəncədə M.Gəncəvi , N. Gəncəvi kimi tarixə çevrilən yaradıcı şairlər var idisə, Naxçıxanda yaradıcılığın digər növü olan memarlıq sahəsində möcüzəli düha olan Əcəmi Əbubəkir oğlunun yaradıcılığı bu beş şəhərdə elm və mədəniyyətin işığını yaşatmışdır. Demək istəyirəm ki, bütün tarixi dövrlərdə Azərbaycan Ədəbiyyatının, incəsənətinin inkişafında Şamaxı, Gəncə və Naxçıvanın yaradıcı mühitünün böyük rolu olmuşdur. Bu mühit bu gündə müasir ədəbiyyatımızda və incəsənətimizdə yaşayır və parlaqlığını göstərir.

Parlaq söz sahibi olan M.Gəncəvi bir rübaisində yazır:

Arvadla kişini bağlayır kəbin,
Bu işə yol verir şəriət, ain.
Mənim sə kəbinim bir rübaidir,
Varmıdır bu kəbinə yol verən bir din?

Söz, sözün gücü Azərbaycan qadınında hər zaman olmuşdur. Məncə XX əsr Azərbaycan qadın yazarlarımızın önündə gedən Əzizə Cəfərzadənin, M.Gülgülü, N.Rəfibəyli, M.ilbazini, H.Bülürini, X.Əlibəyli və onlarca XX əsr yazarlarının yaradıcılıqların dünya ədəbiyyatına nümunə etmək olar .

XXI əsr Azərbaycan ədəbiyyatında, mən kiçik bir araşdırmadan sonra bildim ki, bu ədəbiyyatımızda nümunə göstərməli otuzdan yuxarı qadın yazarlarımız var ki, bunların hər birinin yaradıcılığı haqqında çox düzgün ifadə tərzilə söz deməyə və dünya yazarlarına çatdırmağa dəyər. Lakin bu gün tənqidi və təcqi ədəbiyyatımız nəyisə gözdəyir.

Mən Naxçıvan qadın yazarlarından biri haqqında Sürəyya Nəsin (Sürəyya Nəsin qızı Yusifova Naxçıvanın Şərur rayonunun Axamet kəndində yaşayır, Axundova API-nu qurtarmış, müəllim işləyir.)

Surəyya Nəsinin 16-cı kitabı "Bir gün axtaracaq o gözəl məni" , Bakı Elm və Təhsil nəşriyyatı 2018-ci il kitabını satışda gördüm. İlk şeirinə "Vətən deyirəm", diqqətim calandı.

Mehrində qoşadır sənənlə anam,
Mən sənə mährində itən deyiləm.
Onu üçün sən mənə Sürəyya balam,
Mən sənə fərəhlə vətən deyirəm .

Şeirinin təbiiyi , həqiqi mənənin çox təşbehlər içərisində itməməsi, şairin dilində sözcülüyn olmaması, həqiqi mənənin göylərdə, küləklərdə, şəhdə, çəməndə , buludda və ayda axtarmaması sən mənə Sürəyya balam,

mən sənə vətən deyirəm deməsi mənə çox şirin gəldi, kitabı aldım. Şair gənclik məhəbbəti ilə sevmə , özünü sevdiyi igidin həyatında görən gənc bir qızın çılğın məhəbbət süzümünü şairin vətən sevgisində o, yanğını şirin-şirin dinləyirsən . Şeiri oxuyaq;

Mən sənə qoynunda ömür sürürəm,
Sən mənim qəlbimdə yuva salmışan
Mən sənə gözünlə sənə, görürəm,
Sən mənə nəyim var , mənənd almışan.

Çılğın ailə məhəbbətinin vətən məhəbbətinə çevirir, ailədəki şirin sevgini, vətəndə görür. Tapdığını yolla gülünə , çiçəyinə, uca dağlara, axan çaylarına qurban olum demir, özünə yeni cığır açır. Bu cığırda özünün vətənə olan borcunu sadə dillə mübaligəsiz deyir. Elə klassiklərin, "Gəl-gəl ayaz günləri, ilin əziz günləri" təbiiyi ilə. Bu təbilik hopmağa təhsil, savad gəzmir. Savadsızın da qanına hopur, 100 illər yaşayır, el deyiminə çevrilir. Oxucu belə yazıları duymağa, əzbərləməyə saatlar sərf etmir. Bax, oxucu, şair Sürəyyada bu öz yerində oturur.

Mən kitabı vərəqlədikcə, Sürəyya Nəsin sevgisindəki özünəməxsusluğu gördüm. Ona görə də bu yazını yazmağa özümə həvəs, istək götürdüm. "Vətən dərdi" şeirində:

Bir qartal seyr elədim zirvədə,
Gözlerimə bu quş qəmli toxundu.
Süzmək üçün çox hayladım zirvədə,
Uçanmadı, qanad yerə toxundu.

Sonra gözəndə o, yağdırdı leysanı,
Söyləmirəm vətən dərdi çəkirdi.
Dəmə qartal qınayırdı insanı,
Dəmə qartal vətən dərdi çəkirdi.

Bəli, vətən bütün yaradılanların vətənidir.O, şirin də, dovşanın da, qartalın da vətənidir , gülün-çiçəyin də vətənidir. Ruzi vətəndədir. Vətən dərddə olanda ruzi azalır. Yaradılanların qəmi çoxalır. Vətəni dərddən, yalnız insan qurtara bilər. Vətən də onu düşməni tapdalayanda kədərli ,dərddə olur. Bax , şair bu qəmi duyan qartal, insan qarşı kinli görür. Nə durmuşsa, mən öz qıymıla sənə yuxudan oyada bilərəm. Qalx , insan, qalx insan deyir. Şairin harayı içindən gəlir. Başqası minməyə uçarlar gəzir. Şair isə, vətənin dərddə qartalın qıyında duyur. Zəngin süfrə yox, vətəni dərddən qurtarmağı arzulayır. Bu şairin varı dövlətidir, tarixdə yaşadandır. "Əvvəlki özümüz" şeirində, şairin içi başqa nisgillə yüklənir. Nədanlıq deyilən dərddə onu M.Ə.Sabir çağırışına, C. Məmmədquluzadə harayına aparır. Baxaq:

Deyirdin xoş günlər olacaq bir gün,
Ay keçdi , il keçdi olmadı, axı.
Deyirdin nədanlıq solacaq bir gün,
Nə qədər gözələk solmadı axı .

Əsir torpaqlarım imdad istəyir,
İmdada yetişən yoxdur hələlik .

Əzəl çağırışımız indi hisləyir ,
Alınan hava da ahdır hələlik .

Şair, bu şeirdə ana ürəyi ilə danışır, el oğullarına ayağa qalxın deyir. Vətəni əsir sözündən qurtaran yalnız qaçaq Nəbi, qaya yaran Fərhad, Koroğlu nəsiləri lazımdır. Onlar bu gün elimizdə, yurdumuzda çoxdur. Yalnız əsir sözündən qurtarmaq üçün, el çağırışı , vətən harayı lazımdır. O haraylar da söz adamlarının içindədir.

dədir. O, onu görür. Şairin ürəyi , əsir torpaqlarımızı qurtaraq yanğısı ilə əzab çəkir, koroğlular, nəbilər arzulayır. Nikbin qalmır. O günlər lap yaxınlıqdadır deyir.

Sürəyya Nəsin vətən haraylı şeirlərindən sonra , oxucuların sağlam məhəbbətə , bənövşə sadıqlığı ilə kökünə, güvənməyə , eşqin ölməməzliyinə, məhəbbətin isə kök salıb ailə baxçasına çevriləcəyinə inanır. Oxucuya mən deyənlərin dalınca gəl, onda köklü olacaqsan deyir. Kök salıb gələcəyə yaşamaq üçün gedəcəksən .

Gör necə sirlidir, bəllidir addan,
Suç deyil məhəbbət oduna yanma.
Eşqin alovu güclüdür oddan,
İncidir, yandırır kül etmir amma.

Mənim bir arzum var sevəndən bəri,
Kaş hər kəs , xisrəti mələkdən alsın.
Sevənə əl verməz , əlin dəstəyi,
Sevən qoy dəstəyi ürəkdən alsın.

O, məhəbbət yolunu getməyə hamıya məsləhət görür, lakin bu yolun sərt enişli-yoxuşu, küləyi-çovğunu, qarı-boranı ,var deyir. Onu sevgiyə çevirib, tez yanib kağız kimi, tez də sönüb külə dönməyəsən, onu yaşadasan, onunla yaşayasan, o toxumu atdığı ürəkdə münbitlik görəsən, ona qulluq etməyi bacarasan, yaşadasan və yaşayasan, o zaman sən ailə, ailədə sən olacaqsan . Gülli-çiçəkli bağın, baxçan olacaq, Bax, oxucu, mənim məhəbbətin sənə bunu deyir, - deyir, Sürəyya xanım .

Yer sevgi nəğməmi, səma dinlədi,
Könlümə yayıldı , günəsin, ayın.
Düzdür göydən yerə günəş enmədi
Şəfəqlə gönərdi yerə öz payın.

Nizamidə belə bir anlama var ki, məhəbbət olmasaydı, günəş gülməzdi, bulud ağlamazdı, kəh-

raba saman çöpü götürməzdi. Şair bu anlamında , məhəbbətin gücünü yerlə-göyün titrəməsində görür.

Sanki oxucuya deyir, günəş öz şəfəqlərini yerə olan məhəbbətinə görə göndərir. Əgər yer, torpaq bu qədər günəşə baxmasaydı, günəş bu baxışdan alovlanı , yana bilməzdi. Özünü soyutmaq üçün yerə , torpağa nəfəsin göndərər, can verməzdi .

Oxucu, diqqət elə kənd mühitində böyüyən, işləyən, özünə həyat quran bir insan əslində, yan günəşin göndərdiyi şəfəq deyil.

Lakin şair öz şəfəqini sizə göndərir, oxucuya göndərir. Bax, düşünəcə budur, söz budur, böyüklük budur. Özünlə gəzdirdiyin dünyavi məhəbbəti oxucu qucağına verəsən.

O qəlbəndə yaranıb candan yaranıb,
Hər şəhər sökülən dandan yaranıb.
Damardan qan alıb, qandın yaranıb,
Həçdən tapmamışıq biz bu sevgini.

Yaşamı andırıb, az yox, xeyliyə,
Vəlini o verib kənz Telliyə .
Şöhrəti o gətirib Məcnun Leyliyə,
Həçdən tapmamışıq bizi bu sevgi .

Sevgi mövzusunda sayı bəlli olmayan şeirlər yazılıb. Hər birində bir ustad izi var. Sevgi dünyavi mövzudur. Harada yazılır yazılsın, insan qəlbini ovsunlayır, insan qəlbine hərarət, sevinc verir. Şairin mənə olan "Hələ görülməli çox işim var" , " Ömrü belə yaşadım". "

Bir gün axdaracaq o gözəl məni" şeirlər kitablarında oxşarı olmayan yüzlərcə məhəbbət mövzulu şeirlərini oxudum. Anata məhəbbəti, vətən-torpaq məhəbbəti, el-oba məhəbbəti, bir də təmiz şair sözündən süzülən məhəbbət.

Bu məhəbbətdə şairin yetişən gənc nəsilə böyük nümayiş uzaqdan görünür. Sev, sevin sevgini yaşadı, yaşada bilmirsənsə, o sevgiyə sığınma deyir. Bəli görür ki, Sürəyya Nəsin ürəyində sağlam, qürurlu, yalnız özünə olan bir el məhəbbəti, ailə məhəbbəti , bir də onu yaşadan həyat məhəbbəti vardır.

Sürəyya Nəsin əksər şeirləri onbirlikdir. Qafiyələri və bölgüsü ustad şair yoludur. Kök qafiyələrə daha çox yol verir ki, bu da onun şeirində , öz yolunun , öz üslubunun olduğunu sübut edir. Üslubunda nə başqa şairlərin yaradıcılıq yolunu , nədə klassiklərin oxşarlıqlarını görmədim.

Şair həm də müəllimdir. Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının əksəriyyəti bu XXI-ci əsrdə istədim ki, şairin bu sahəyə marağı ciddiləşsin. Uğurlar arzulayıram. Bütün Naxçıvan yazarlarını salamlayıram. Tarixdə qalasınız deyirəm.

Əvəz Süleyman .

AYB-nin üzvü ,

Prezident təqaüddüşü, Sərhəd qoşunları müsabiqəsinin qalibi, qızıl qələm mükafatçısı